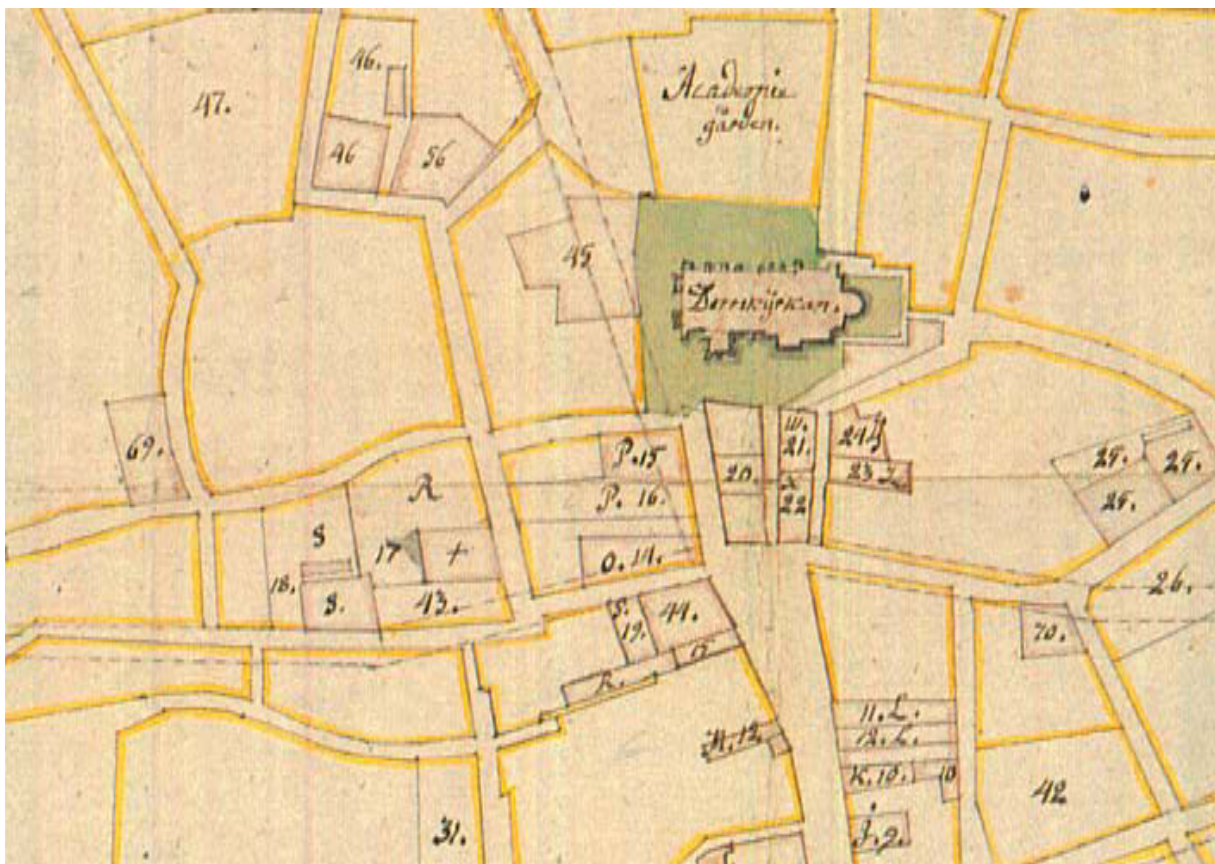

Kv Sankt Jakob 10

RAÄ Lund 73:1, L1988:5459
Lunds stad och kommun, Skåne län
Arkeologisk schaktningsövervakning 2012–2014 och 2016
Linnea Lidh

Titel: Kv Sankt Jakob 10

Författare: Linnea Lidh

Kulturmiljörapport: 2020:12

Omslagsbild: Karta från år 1781 tagen ur boken "Kartornas Lund".

Upphovsrätt: Där inget annat är angivet, enligt Creative Commons licens CC BY
Kartmaterial där inget annat anges © Lantmäteriet

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Inledning	2
Fornlämningsmiljö	3
Tidigare arkeologiska iakttagelser	4
Genomförande och resultat	5
Kulturlagerstatus.....	6
Förslag på fortsatta åtgärder	6
Administrativa och tekniska uppgifter	7
Referenser.....	8
Bilagor	9

Sammanfattning

- Med anledning av att fastigheten Kv Sankt Jacob 10 skulle dräneras, och där med även en sänkning av källargolvet, gjordes en arkeologisk förundersökning i form av en schaktningsövervakning enligt länsstyrelsens beslut (Lst.dnr 431-3956-2012, proj. nr. 61000-213). När detta ärende löpte ut ansöktes det år 2016 om ett nytt tillstånd för samma fastighet för fortsatt dräneringsarbete (Lst.dnr. 431-33941-2016, proj. nr. 61000-515).
- Enligt Caspar Magnus Espmans karta från år 1783 fanns vid tidpunkten byggnader vid Lilla Fiskargatan, men inga på tomternas innergårdar. Den nuvarande bebyggelsen på fastigheten Sankt Jakob 10, med gathus, flygel och gårdshus, uppfördes år 1879 (Bevaringskommittén 1981:153).
- Bevarade kulturlager påträffades under källargolvet från ett djup av -0,25 m. Under ett större utjämningslager framkom ett välbevarat gödsellager på olika nivåer. Kulturlagren var mycket fuktiga och feta och grundvattnet trängde fram vid schaktningen.
- Ute på gården kunde det konstaterats att byggnaden har ett frischakt på ca 1 meter och att massorna i schaktet var omrörda sedan tidigare ingrepp för VA-ledningar och brunnar.
- Statusen för kulturlagren bedöms som välbevarade. Det schaktades som mest ner till ett djup av -0,80 m under källargolvet och ingen moränlera framkom vilket medför att fornlämningen inte är helt bortschaktad på platsen för undersökningen.

Figur 1. Lunds medeltida stad, fornlämning 73:1, med platsen för undersökningen markerad med en röd stjärna.

Inledning

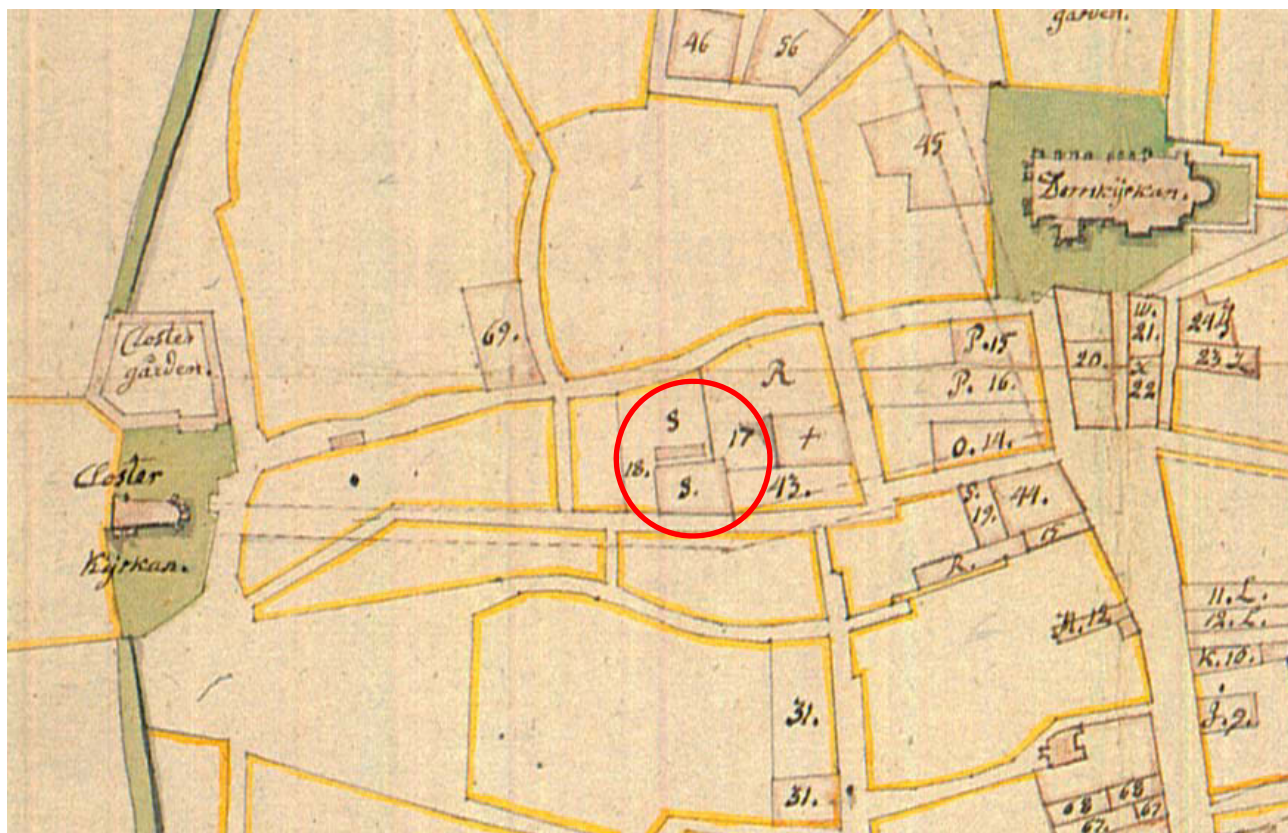
Med anledning av att fastigheten Kv Sankt Jacob 10 skulle dräneras gjordes en arkeologisk förundersökning i form av en schaktningsövervakning enligt länsstyrelsens beslut (Lst.dnr 431-3956-2012, proj. nr. 61000-213). Dräneringsarbetet skulle huvudsakligen läggas inomhus och därmed drogs ca 0,40 m breda schakt längst källarens väggar på ett varierande djup mellan 0,20 till 0,80 m. Hela källargolvet skulle även sänkas vilket gjorde att det schaktades ca 0,30 m över hela ytan. Ett förnyat tillstånd söktes år 2016 för fortsatt arbete med dränering och sänkning av källartrappa (Lst.dnr. 431-33941-2016, proj. nr. 61000-515). I detta nya beslut framgick att dessa två ärenden skall rapporteras tillsammans.

Fornlämningsmiljö

Området för den arkeologiska undersökningen ligger på fastigheten S:t Jakob 10 vid Lilla Fiskargatans norra sida. Fastighetens södra del omfattar och motsvarar i stort sett den västra delen av tomt nr 322, enligt Anders Andréns rekonstruktion av Lunds tomtmark år 1500. Den norra delen av fastigheten förefaller att motsvara den västra delen av tomt 320 och den östra delen av tomt 323:1 (André 1984:19, 118-119).

Tomtstrukturen och tomtgränserna i området tycks ha ändrats under efterreformatorsk tid och detaljerna i denna process är svårutredda. Bland annat finns en gata som gått tvärs över dagens Kv S:t Jakob i östvästlig riktning som lades igen under första hälften av 1500-talet (André 1984:118). I sammanhanget är också en karta från år 1688 av visst intresse (se figur 2). På denna är inritat en rektangulär figur som kan representera en möjlig byggnad inne i kvarteret.

Enligt Caspar Magnus Espmans karta från år 1783 beboddes tomt 320 av gördelmakare Hörlin, 322 av smeden Löfgren och tomt 323 av murmästaren Henning. Enligt kartan fanns vid denna tid byggnader vid Lilla Fiskargatan, men inga på tomternas innergårdar. Den nuvarande bebyggelsen på fastigheten S:t Jakob 10, med gathus, flygel och gårdshus, uppfördes år 1879 av sadelmakaren Th. Anderberg (Bevaringskommittén 1981:153).

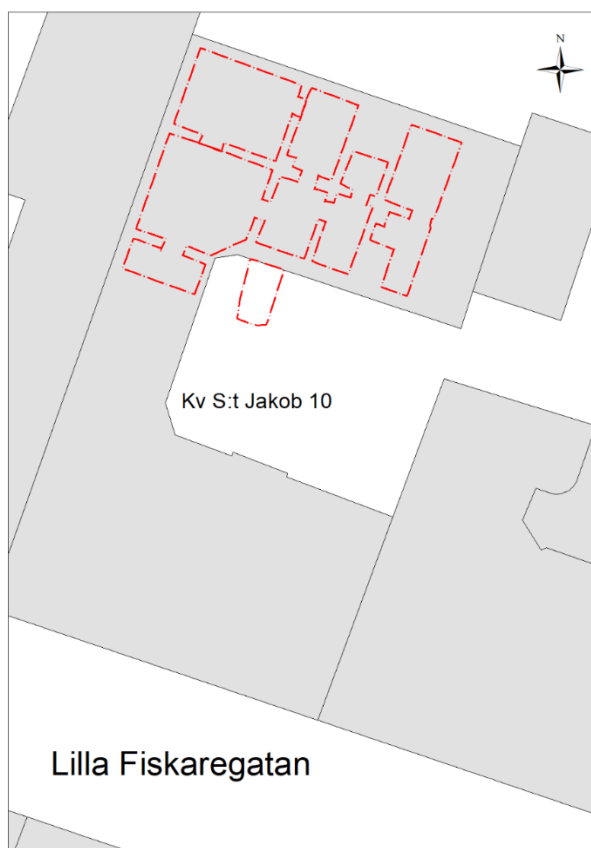

Figur 2. Karta från år 1781 av C. M. Espman, kopierad efter en karta från år 1688. Den röda ringen markerar UO och den rektangulära figuren (André & Högstedt 1990:31).

Tidigare arkeologiska iakttagelser

De arkeologiska uppgifterna rörande kv S:t Jakob härrör i större grad och omfattning från kvarterets västra och östra del. Ett fåtal arkeologiska observationer och undersökningar har genomförts i kvarterets mellersta del, på fastigheten S:t Jakob 10 kan nämnas följande:

År	Iakttagelser
1997	Enligt handlingar i Kulturens arkiv genomfördes grävningsarbeten för duplikat på fastigheten. Det finns dock inga tillgängliga uppgifter om vilka schakt som faktiskt grävdes och någon arkeologisk dokumentation (Kulturens LA-arkiv).
2004	I samband med dräneringsarbeten på fastigheten kv S:t Jakob 10 och 14 grävdes ett dräneringsschakt på fastigheten nr 10:s södra innergård. Schaktet grävdes längst i väster, upp mot byggnaden på grannfastigheten nr 14. Därvid framkom längs en sträcka på 2,20 meter med välstratifierade äldre kulturlager. Schaktet var ca 2,50 meter djupt. I botten framkom välbevarade kulturlager. Ingen morän framkom (Ericsson 2005).
2007	En geoteknisk provborrning genom fem provpunkter genomfördes på fastighetens södra innergård. Proven visade att moränen framkom på något mer än tre meters djup (Karlsson 2009).

Figur 3. Karta över fastigheten och schakten markerat i rött.

Genomförande och resultat

Schaktningen för dräneringen på Sankt Jakob 10 skedde först under en tvåårs period mellan år 2012 och 2014 och sedan år 2016 togs ett nytt beslut hos länsstyrelsen om förnyat tillstånd för schaktning på fastigheten.

2012 - 2014

Schaktningen skedde sporadiskt under en dryg tvåårsperiod. Schakten för dräneringen drogs längst källarens ytterväggar med en varierande bredd och djup (se Bilaga 1a). Utöver det sänktes hela golvytan 0,20 till 0,40 m från ursprunglig källargolvsnivå.

Under källarens golv och betongplatta framkom först ett infiltrerat kulturlager och i dåligt bevarat skick. Möjligen ett utjämningslager vid byggnadens uppförande år 1879. På ett djup av ca 0,25 m under ursprunglig golvnivå framkom välbevarade kulturlager på hela undersökningsytan.

Ett lager med fuktig och fet humös lera i svartbrun till gråbrun ton låg över hela ytan. I norra delen av byggnaden tycks detta lager vara något torvigare. Detta lager tolkas som ett större utjämningslager innehållande träkol, tegelkross, djurben och lerprickar och även en del organiskt material som bevarats i den våta marken. Vid schaktning trängde grundvatten upp vilket gjorde markytan mycket svampig och diken för dräneringen blev vattenfyllda i botten.

Under detta utjämningslager framkom ett gödsellager på varierande höjd, vilket kan vara anledningen till behovet av en utjämning av ytan. I norra delen av byggnaden tycktes det som att ett lager pinnar låg på detta gödsellager, vilket tolkades som ett flätverk. Eventuellt är detta flätverk något som kan kopplas samman med aktiviteter som sket inne på gårdstomten, som kan ha varit obebyggt fram tills år 1879.

Ett par större stenar framkom i en dörröppning, under väggkanten, i södra delen av schaktet. Möjligen tillhör stenen huskonstruktionen (se Bilaga 1a).

2016

Ett schakt grävdes strax utanför källardörren ute på gården för dränering samt sänkning av trappan (Bilaga 1c). Byggnadens frischakt kunde dokumenteras (se Bilaga 1d) och den sträckte sig en meter ut från huskroppen. Detta schakt var igenfyllt med mörkbrun humös lera och en del gul lera samt tegel. Fynden som framkom i frischaktet visar på att kulturlager från 1600- och 1700-tal har genomgrävt och deponerats i schaktet. Inga fynd tillvaratogs.

Längre ut från byggnaden framkom även två äldre VA-brunnar och även ett Höganäsrör, vilket innebär att även massorna har omgrävts i senare tid. Ner till ett djup av -0,90 m framkom omrörda massor av ett mörkbrunt lerigt siltlager som innehöll djurben och tegel av både gul och röd typ.

En del sten framkom intill fasaden på ett djup av -0,80 m som tycks ligga i frischaktet, möjligen ingår de i huskonstruktionen. I schaktets västra sida framkom en byggsten på ett djup av -0,50 m. Stenens mått var 0,77 × 0,33 × 0,16 m och på den fanns gulaktigt och finkornigt kalkbruk (Figur 4).

Figur 4. Byggstenen från schaktet 2016.

Kulturlagerstatus

Kulturlagren är välbevarade under byggnaden på fastigheten, lagren har humösa inslag och organiskt material är välbevarat. Marken på platsen är väldigt blött då grundvattnet ligger ytligt i området. Moränlera kunde inte dokumenteras på något håll på undersökningsområdet vilket innebär att bevarade kulturlager finns kvar under fastigheten. På gårdsplanen kunde det konstateras att byggnaden, som är uppförd år 1879, har ett frischakt och att det tidigare grävts för vattenledningar på fastigheten. Det kunde även fastställas att fynden pekar åt att fastigheten hyst bebyggelse från 1600- och 1700-talen.

Förslag på fortsatta åtgärder

Inga fortsatta åtgärder är nödvändiga, arbetet slutfört.

Administrativa och tekniska uppgifter

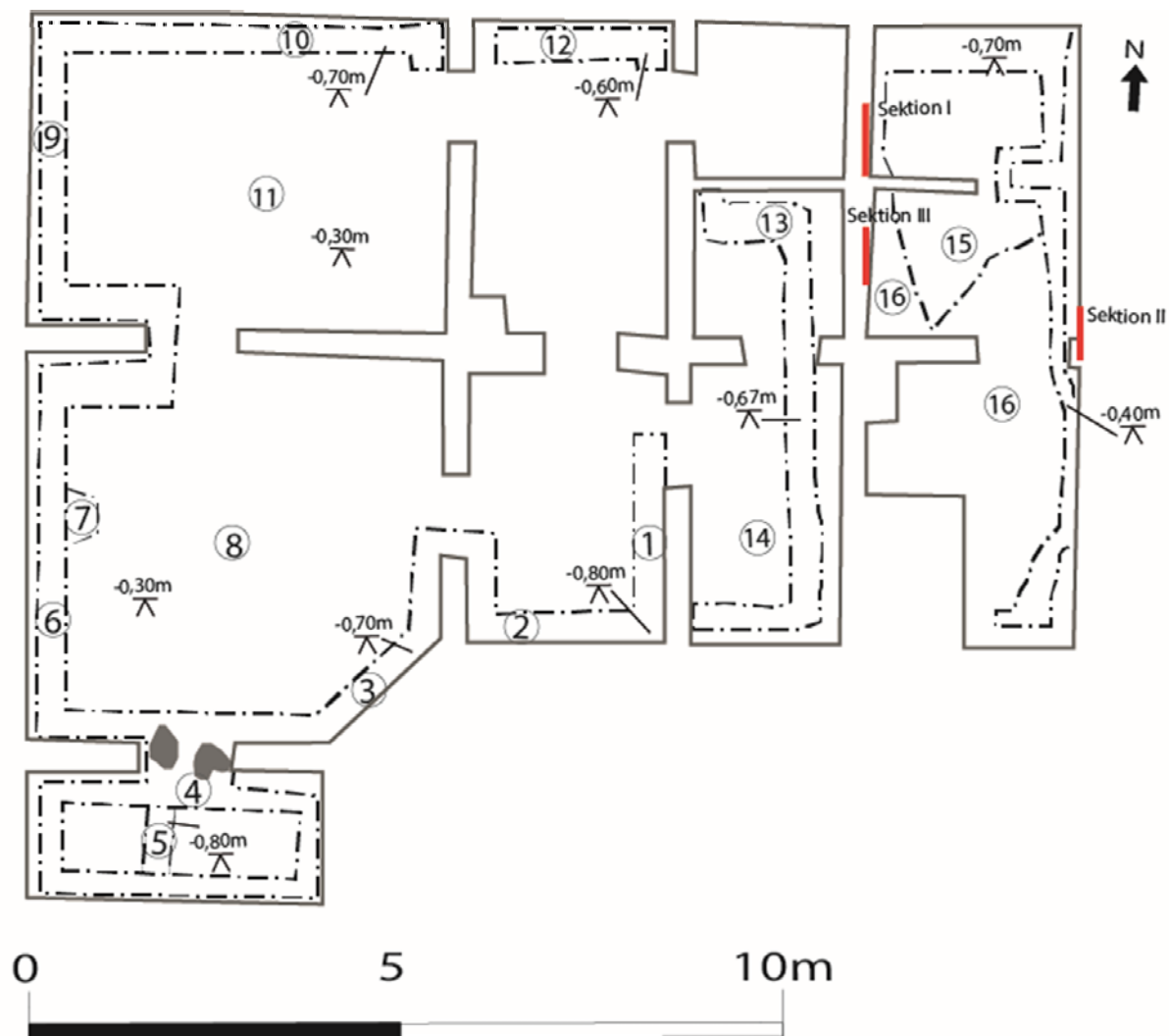
Länsstyrelsens dnr	431-3956-2012 och 431-33941-2016
Fornlämningsnr	RAÄ Lund 73:1
Lämningsnr, fornreg	L1988:5459
Kulturens projektnr	61000-213 och 61000-515
Trakt/kvarter/fastighet	Kv Sankt Jakob 10
Socken	Lunds stad
Kommun	Lund
Län	Skåne
Typ av exploatering	Dränering
Uppdragsgivare	Sören Egeskov c/o Gekå Konsult AB
Typ av undersökning	Arkeologisk undersökning i form av en schaktningsövervakning
Ansvarig institution	Kulturen
Fältarbetsledare	Ivan Balic och Jan Kockum
Övrig personal	Aja Guldåker och Niklas Kronroth.
Fältarbets tid	2012-04-27–2014-12-31 samt 2016-12-02–2017-01-09
Fälttid, arkeolog, tim	33 h
Fälttid, maskin, tim	-
Yta, m ²	475,5 m ²
Kubik, m ³	259 m ³
Schaktmeter, m	-
Fyndmaterial	Inga fynd tillvaratogs
Ritning, dokumentation	4 st A3 ritfilm: 1 sektionsritningar skala 1:20, 2 planritning skala 1:20, 2 planritning skala 1:100, Digitala inmättningsfiler i Kulturens stads-GIS
Foto	13 digitala fotografier
Analyser	-
Arkivmaterial, förvaring	Kulturens LA-arkiv under fastighetsbeteckningen Kv Sankt Jakob 10

Referenser

- Andrén, A. 1984. Lund. Tomtindelning. Ägostruktur. Sockenbildning. *Medeltidsstaden* 56. Stockholm.
- André, A & Högstedt, C. 1990. *Kartornas Lund: 1580-talet till 1950*. Lund: Gamla Lund.
- Bevaringskommittén 1981. *Lunds stadskärna*. Bevaringsprogram. Clemens och Drottens rotar. Lund.
- Ericsson, G. 2005. Kv. Sankt Jakob 10 & 14, Lund. Arkeologisk förundersökning 2004. *Arkeologiska arkivrapporter från Lund*, nr 129.
- Karlsson, M. 2009. Kv. S:t Jakob 10, Lund, Arkeologisk förundersökning 2007. Geoteknisk provborrning. *Arkeologiska arkivrapporter från Lund*, nr 337.

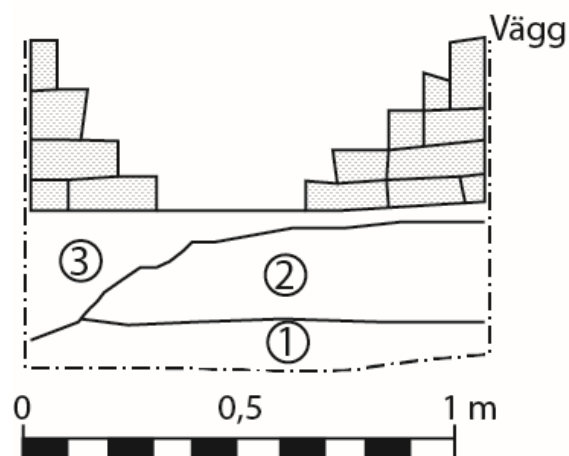
Bilagor

1. Plan- och sektionsritningar

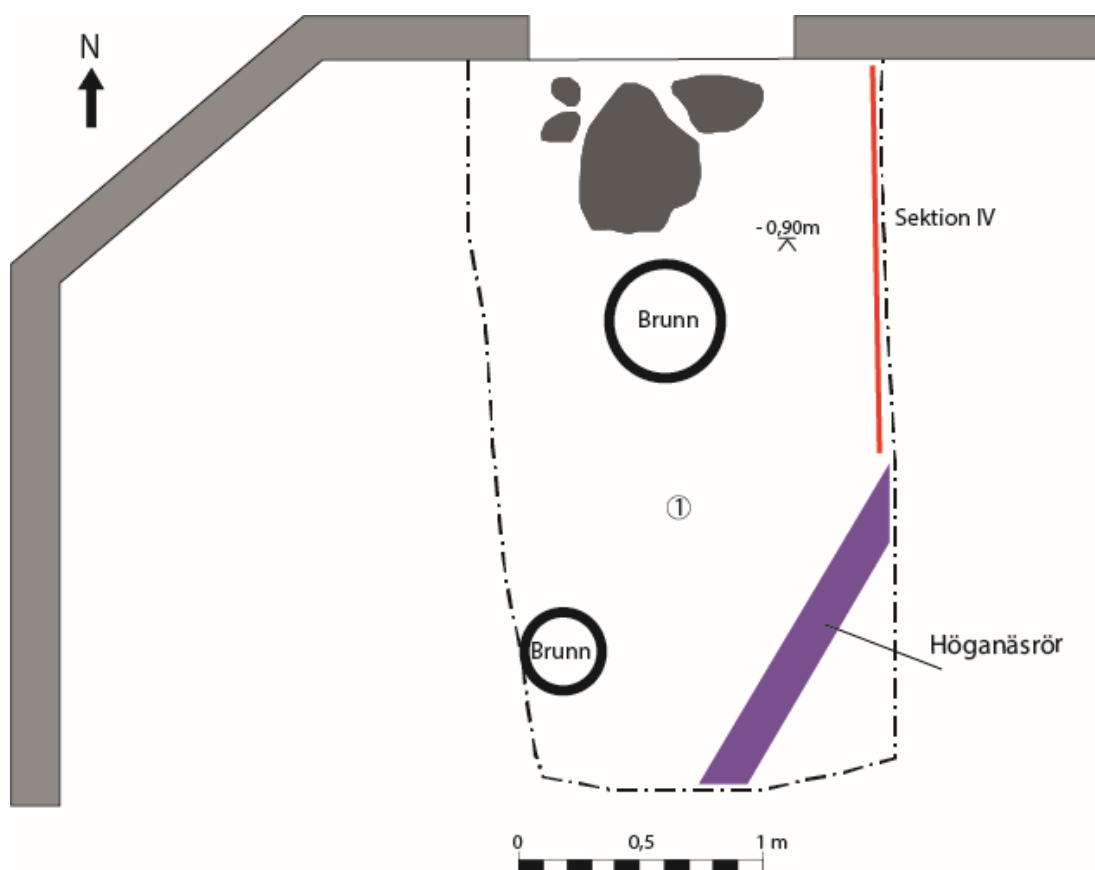
Bilaga 1a. Planritning över schakten grävda år 2012 till år 2014 nere i källaren. Jämför med figur 3. Beskrivning finns på nästa sida.

1. 0,25 m under golvnivån. Svartbrunt, smetigt, fuktigt, mycket humös lera. Innehållande träkol, lerprickar, djurben och fiskben. Detta är troligen ett påfört avfallslager. Där under 0,05 m tjockt lager nedbrutet gödsel eller liknande organiskt lager.
2. 0,10 m under golvnivå. Svartbrunt, smetigt, fuktigt, mycket humös lera. Innehållande träkol, lerprickar, djurben och fiskben. Under det ett lager gödsel, sedan 0,15 m grå mycket fuktig och fet humös lera, innehållande träkol, lerkross, organiskt material från pinnar. Troligen påfört organiskt lager.
3. 0,25 m under golvnivå. Svartbrunt, smetigt, fuktigt, mycket humös lera. Innehållande träkol, lerprickar, djurben, fiskben, tegelbitar. Under det 0,25 m gödsel.
4. Brunsvart fuktig, fet och svampig humös lera. Inslag av krossat tegel annars något heterogent. Utjämningslager.
5. Homogent mörkt brunt mycket fuktig lera med gödlig karaktär. Finkornig. Luktat svavel. Gödsellager.
6. 0,20 m under golvnivån. Svartbrunt, smetigt, fuktigt, mycket humös lera. Innehållande träkol, lerprickar, djurben, fiskben, rikligt med tegelkross. Sedan 0,15 m gödsel.
7. Fylld med lera och modernt byggavfall.
8. Schaktbotten, ca -0,30 m. Mycket fuktigt, svampigt, svartbrun fet lera, med inslag från ovanliggande lager av tegelbrockor, sten och grus.
9. 0,23 m under golvnivå. Brungrått mycket fet, fuktig humös lera. Torvig karaktär, innehållande pinnar, halm och djurben. Möjligen nedbruten gödsel. Under ligger ca 0,07 m gödsel.
10. 0,05 m under golvnivå. Svart vattenavsatt torvigt lager lerigt och humöst material. Innehåller fiskben. Nedbrutet gödsel. Under detta låg 0,05 m gödsel. Mellan dessa lager låg nedbrutna pinnar, eventuellt ett flätverk.
11. Mindre sten i packning längst ner mot schaktbotten (-0,30 m). Homogen svart mycket finkornig lera, mycket fuktig och fet. Inslag av djurben och enstaka träbitar. Sumpigt som en gammal sjöbotten.
12. 0,05 m under golvnivå. Svart vattenavsatt torvigt lager lerigt och humöst material. Innehåller fiskben. Nedbrutet gödsel. Under detta låg 0,05 m gödsel. Mellan dessa lager låg nedbrutna pinnar, eventuellt ett flätverk.
13. Nerschaktat till 0,67 m under källargolv. Gråbrun, något melerad. Fuktig, finkornig och kompakt. inslag av tegelkross, brända ben, kalkbruk, träkol och sågat/bearbetat djurben. Möjligen äldre markhorisont med nedtrampad yta, ackumulerad över tid.
14. Se 13. Men med infiltration av omkringliggande byggrester. Schaktat ca -0,30 m från ursprunglig golvyta.
15. Brungrått kulturlager, finkornigt, fet, fuktig och kompakt. Humus med inslag av lera. Närvarande var träkol, bränd lera och tegelkross. Enstaka tegelkross med gul/rött tegel.
16. Brungrått melerat kulturlager. Ca 0,20 m tjockt.

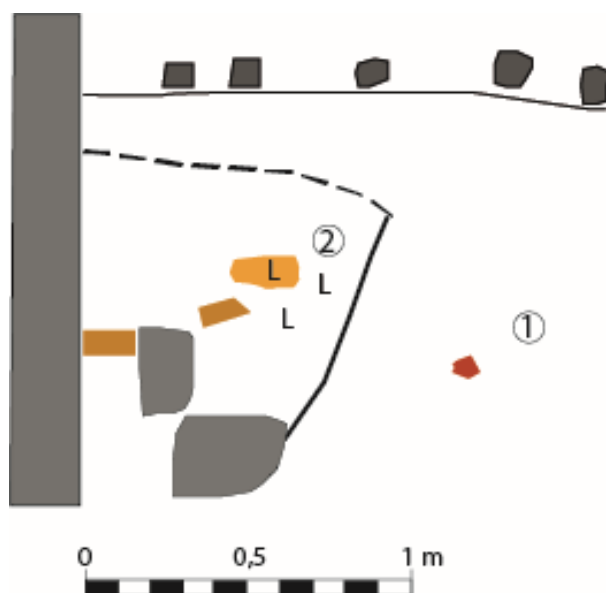
Bilaga 1b. Sektion I, sett mot väst. Se bilaga 1a för referens.

1. Brungrå humös lera. Finkornig, fet, kompakt och fuktig. Närvarande frekvens av träkol. Enstaka fläckar av blålera och kalk.
2. Brungrå melerad humus med inslag av sand, kalkbruk och lera. Grovkornig, magert, tort och kompakt. Träkol, kalkbruk, tegelkross. Tolkas som omrörda kulturlager som fungerar som bärlager för väggkonstruktionen.
3. Påminner om 2, men med mer sand och kalkbruk.

Bilaga 1c. Schaktet grävt 2016 strax utanför källaren. Jämför med figur 3.

1. Mörkbrun lerig silt, inslag av djurben och tegel, både rött och gult, omrörda massor.

Bilaga 1d. Sektion IV sett mot öst. Se bilaga 1c för referens.

1. Mörkbrun lerig silt, inslag av djurben och tegel, både rött och gult, omrörda massor.
2. Mörkbrun humös lera med inslag av gul lera. Husets frischakt.

2020

- 2020:1 Kv Kulturen 18, fornlämning Lund 73:1, Lund stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk undersökning 2019. Linnea Lidh.
- 2020:2 Kv Kråkelyckan 3, fornlämning Lund 73:1, Lund stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk undersökning 2019. Linnea Lidh.
- 2020:3 Kv Sankt Laurentius 1, RAÄ Lund 73:1, Lämningsnummer L1988:5459, Lunds kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2019. Linda Billström.
- 2020:4 Dalby S:4. Fornlämning RAÄ Dalby 40:1/Lämningsnr L1988:815, Dalby, Dalby socken, Lunds kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2019. Linda Billström.
- 2020:5 Änggatan, Lilla Råby, Fornlämning Lund 175:1/Lämningsnr L1988:5060, Lunds socken, Lunds kommun, Skåne län. Arkeologisk undersökning genom schaktningsövervakning 2018. Mattias Karlsson.
- 2020:6 Gylleholm 14, Lilla Råby, RAÄ Lund 175:1, L1988:5060, Lunds stad och kommun, Skåne län. Avgränsande arkeologisk förundersökning 2019. Linda Billström.
- 2020:7 Stora Råby 34:39-45, Stora Råby, RAÄ Stora Råby 10:1, L1988:6568, Lunds kommun, Skåne län. Arkeologisk förundersökning 2014. Aja Guldåker.
- 2020:8 Utmarken 1, Östra Torn, Fornlämning RAÄ Lund 159:1/Lämningsnr L1988:5622, Lunds socken Lunds kommun, Skåne län, Arkeologisk undersökning 2016–2017. Mattias Karlsson.
- 2020:9 Kv Kulturen 24, RAÄ Lund 73:1/L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2019. Adam Hultberg.
- 2020:10 Ängsö slottspark, RAÄ Ängsö 4:1/L2002:3812, Ängsö socken, Västerås kommun, Västmanlands län. Trädgårdsarkeologisk dokumentation 2019. Aja Guldåker.
- 2020:11 Döbeln 8, Krognoshuset, Lund, Lunds kommun. Antikvarisk medverkan 2019-2020. Carita Melchert.
- 2020:12 Kv Sankt Jakob 10, RAÄ Lund 73:1, L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2012-2014 och 2016. Linnea Lidh.